ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційне дослідження Павелко КатериниОлексіївни

«Культура повсякденності та художнє життя Польші у творчій біографії М.І.Глінки»,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата культурології

за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

Вивчення і ціннісне обґрунтування феноменів творчості та осмислення культуротворчих процесів крізь призму діяльності тієї чи іншої особистості митця є важливим аспектом сучасної культурологічної думки.

У роботі «Культура повсякденності та художнє життя Польщі у творчій біографії М.І. Глінки» п. Павелко К.О. піднімає актуальні для теорії та історії культури питання, дослідження яких може дати відповіді на природу походження людського феномену, що називаємо творчістю, і які не є вичерпаними. Ця творчість, власне, продукує, формує естетичні орієнтири й сучасної творчої еліти, які рефлексуються в масовій свідомості.

Дослідницька парадигма п. Павелко К.О. знаходиться в площині визначення ролі повсякдення в творчих орієнтирах особистості М.І. Глінки, яка вписана у культурний простір певної епохи.

Таким чином, п. Павелко К.О. знаходить свій новий ракурс у культурологічному пізнанні дійсності. Цей ракурс акцентує нашу увагу на вивченні музичної творчості М.І. Глінки в контексті повсякдення польської столиці та здійснює пошуки непроявлених смислів у його композиторській творчості та мистецькій діяльності.

Дисертантка бере за методологічну основу дослідження мікроісторичний аналіз, культурологічний коментар та біографічний метод крізь призму повсякденності польської столиці середини XIX століття, які в своїй сукупності спрямовують її увагу на відтворення історико-культурної картини досліджуваного періоду.

Отже, **актуальність теми** зумовлено загальним спрямуванням сучасних культурологічних досліджень на вивчення складної різновекторної проблеми «життєвого світу» людини, внутрішнім стимулом чого є пошуки шляхів збереження в людині її духовної сутності. Це своєї черги потребує наукового аналізу внутрішніх механізмів і позамистецьких чинників, які скеровують процес формування й актуалізації конотативних складових у творчих композиторських практиках. Аналіз повсякдення як певного чинника емоційно-експресивного значення у створенні композитором мистецьких вартостей, що функціонує у сфері музичної конотації як основи процесів творення похідних музичних контекстів, в цілому дозволяє розкрити сутність творчості і, зокрема, музичної творчості. Такі дослідження дають можливість осягнути і певним чином систематизувати способи композиторської концептуалізації, характерні для окремих періодів творчості митця.

Робочою ідеєю дослідження п. Павелко К.О. є припущення, що каталізатором процесу творчості М.І. Глінки у 1848 – 1851 роках є специфіка музичного мислення композитора, викликана повсякденням перебування в польській столиці. Це повсякдення як багатовимірний артефакт культури Польщі, на думку дослідниці, відобразило й творчі парадигми митця.

Як зазначено в авторефераті, дисертаційне дослідження п. Павелко К.О. виконано на кафедрі теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (протокол засідання № 6 від 30 січня 2015 року), остаточно сформульовано і перезатверджено 26 вересня 2019 року (протокол засідання № 2), вона відповідає темі № 28 «Дослідження творчих біографій українських та зарубіжних музикантів в контексті вітчизняної та світової культури» перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (2015–2020 рр.).

Об'єктом дослідження п. Павелко К.О. визначає польську культуру як невіддільну складову творчої біографії М. Глінки.

Предмет дослідження – поїздки М. Глінки до Варшави на межі 40–50-х рр. XIX ст., вплив повсякденного та художнього життя міста на творчу біографію композитора.

Метою дослідження дисертантка обирає максимально повне реконструювання та всебічне висвітлення польського періоду творчої біографії композитора, розкриття місця та значення польської культури в його житті та творчій діяльності. Зазначені підходи, на думку авторки, можуть бути використані в соціокультурній та педагогічній роботі.

Результати представленого п. Павелко К.О. дисертаційного дослідження обґрунтовані не тільки фундаментально розробленою доказовою базою, розглядом новітніх підходів, залученням доробку багатьох авторитетних науковців, але й оригінальними авторськими викладками. Сформульовані автором наукові висновки й рекомендації забезпечені продуманою логікою викладу матеріалу, великим обсягом опрацьованого аналітичного матеріалу. Дисертантка сумлінно опрацювала значну кількість джерел, яка становить 1795 найменувань, з яких 1516 – це польські періодичні видання, а 279 найменувань – наукова і допоміжна література.

Виходячи з мети дослідження, п. Павелко К.О. поставлено й конкретні завдання:

- представити актуальні для цієї роботи аспекти теорії повсякденності та повсякденної культури, розкрити потенціал застосування методів мікроісторичного аналізу і культурологічного коментаря в контексті дисертаційного дослідження, окреслити перспективи використання зазначеної методології в галузі музичної культурології;

- розглянути польське походження роду М. Глінки, визначити коло польських знайомств, які він завів ще до періоду свого тривалого перебування у Варшаві, розкрити вплив польської культури на музичну спадщину композитора;

- представити хронологію поїздок М. Глінки до Польщі у контексті його творчої біографії, з'ясувати причини прагнення композитора відвідувати Варшаву; визначити варшавські адреси М. Глінки під час тривалих періодів його перебування в Польщі на межі 40–50-х років XIX століття, встановити точне місцерозташування вулиць, а також позначити ключові локації, які він беззаперечно відвідував;

- опрацювати періодику Варшави за 1848–1851 роки і виявити в польських газетах досі не відомі біографам М. Глінки матеріали про композитора;

- спираючись на анонси, розміщені в польських періодичних виданнях «Gazeta Warszawska» і «Kurjer Warszawski», з'ясувати, які драматичні, оперні та балетні вистави йшли на сценах варшавських театрів у 1848–1851 роках, які відбувалися концерти; з усіх віднайдених подій визначити ті, що становили інтерес для М. Глінки;

- окреслити коло знайомих композитора, встановити його контакти з польськими культурними діячами, позначити повсякденні заняття М. Глінки в період його проживання у Польщі;

- проаналізувати твори М. Глінки, які були написані в Польщі, та з'ясувати, як повсякденна культура і реалії варшавського життя вплинули на їхній образно-емоційний зміст та жанрову природу.

Цілісність реалізації дисертаційного дослідження та вирішення поставлених у вступі завдань дослідницею досягається завдяки творчому використанню методологічної бази, яка охоплює загальнонаукові методи і які п.Павелко К.О. ефективно інтегрує у здобутки наукового пізнання культури.

Ідея п. Павелко К.О. щодо впливу повсякденності польської столиці на парадигми творчостіі М.І. Глінки послідовно розгортається в тексті. Звертає на себе увагу глибоко продумане структурування дисертаційної роботи. Вона складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел, додатку. Повний обсяг дисертації – 297 сторінок, з них основного тексту – 196 сторінок та 101сторінка – додатки.

Висновки за розділами та в цілому по дисертації є послідовними та

обґрунтованими, вони демонструють виконання поставлених завдань і чітко відображають отримані результати дослідження. Сформульовані дисертанткою наукові положення та висновки є логічними, цілком обґрунтованими, збігаються із позицією опонента.

Необхідно відзначити й те, що дисертанткою *вперше* в культурології:

– застосовано метод мікроісторичного аналізу як магістрального інструмента дослідження творчої біографії М.І. Глінки; на прикладі реконструкції варшавської повсякденності композитора дослідницею продемонстровано доцільність використання цього методу в музичній культурології;

– сформульовано власне визначення принципу культурологічного коментаря – провідного методу у вивченні мемуарів та епістолярної спадщини М. Глінки;

– складено хронологію поїздок композитора в Польщу, уточнено дати і з'ясовано цілі візитів М. Глінки до Варшави;

– реконструйовано і максимально повно представлено тривалі періоди проживання М. Глінки в Польщі у 1848 та у 1849–1851 рр. Встановлено варшавські адреси М. Глінки під час його довгострокових візитів, визначено інші локації, де композитор бував, а також позначено пам'ятки міста, які він міг споглядати. Для репрезентації архітектури Варшави та культурної атмосфери міста описи вулиць і пам'ятних місць доповнено ілюстраціями XIX–початку XX ст., а також авторськими фотографіями сучасної польської столиці. Складено список варшавських контактів М. Глінки, розглянуто подробиці його життя в Польщі, повсякденні заняття, побут, дозвілля тощо;

– для отримання додаткових відомостей про перебування М. Глінки у Варшаві залучено великий обсяг польських періодичних видань, в яких виявлено унікальну інформацію про композитора, невідому раніше його біографам. Матеріали зі щоденних газет «Kurjer Warszawski» та «Gazeta Warszawska» надали можливість розкрити нові для дослідників біографічні факти та істотно розширили уявлення про варшавський період творчої біографії М. Глінки; за

матеріалами польської періодики представлено концертний і театральний репертуар Варшави у 1848–1851 рр., позначено ймовірні художні враження М. Глінки під час його візитів до Польщі;

– розглянуто творчі історії написаних у Польщі творів у нерозривному зв'язку з буденним контекстом життя композитора, визначено вплив варшавського повсякденного середовища на його творчий процес.

Відповідно до рекомендацій регулятора наукової діяльності щодо оформлення сучасних наукових досліджень у **вступі** п. Павелко К.О. обґрунтувала актуальність теми, визначила мету та конкретні завдання роботи, з'ясувала об'єкт, предмет, методи й матеріал дослідження, розкрила наукову новизну, теоретичне та практичне значення, висвітила апробацію одержаних результатів.

Послідовно розглядаючи основині поняття і категорії, що вживаються в дисертації, розгортаючи дискурс теми дослідження, п. Павелко К.О. в наступних розділах створює наукове підґрунтя для аргументації та підтвердження власної гіпотези щодо впливу повсякденності польської столиці на творчий доробок М.І. Глінки у визначений рамками дослідження період.

У першому розділі автор обґрунтовує свою позицію щодо актуальності використання запропонованого методологічного інструментарію у вивченні проблеми впливу культури повсякденності в контексті реконструкції творчої біографії М.І. Глінки як видатної особистості, розкриває дієвість методів мікроісторичного аналізу та культурологічного коментаря як інструментів реконструкції культури повсякденності минулого для проведення сучасних біографічних досліджень.

В основу розділу покладено дискурс щодо перспективності застосування методу мікроісторичного аналізу як базового інструменту дослідження творчої біографії композитора та можливостей щодо результативності застосування цього методу в музичній культурології.

Розкриваючи найважливіші аспекти цієї методології, дисертантка доводить його універсалізм щодо гуманітарних наук. На її думку, використання

мікроісторичної методології і залучення наявних сьогодні напрацювань у сфері вивчення культури повсякденності дають можливість науковцям на якісно новому рівні досліджувати біографії композиторів, об'єктивно інтерпретувати значення повсякденності в їх творчій біографії, з чим не можна не погодитись.

Для надання дослідженню переконливого рівня об'єктивності п. Павелко К.О. в перших розділах звертається до реферативного огляду і наукового аналізу праць видатних науковців – у першу чергу філософів, культурологів, істориків, які розглядали проблеми культури повсякденності, використання метода мікроісторичного аналізу, обґрунтовує застосування в роботі «методологічного принципу культурологічного коментаря».

На перших сторінках дослідження п. Павелко К.О. концентрує увагу на працях італійських істориків Дж. Леві та К. Гінзбурга, досвіді досліджень Ю. Лотмана, В. Набокова в літературознавстві.

Дослідниця слушно звертається до наукових праць німецького філософа Е. Гуссерля, австрійського соціолога і філософа А. Шюца, німецького соціолога Н. Еліаса, німецько-американського філософа, соціолога і культуролога Г. Маркузе, американських соціологів Г. Гарфінкеля і А. Сікурела, американського культуролога і антрополога К. Гірца, а французького культуролога, дослідника структур повсякденності А. Лефевра, до досліджень літературознавця, філософа, публіциста і перекладача М. Гершензона, культуролога С. Махліної, філософів І. Касавіна та С. Щавельова.

Особлива увага дослідницею приділена роботам з історії повсякденності Н. Пушкарьової та М. Лукова, що є цілком виправдано, оскільки в їх в працях проблема повсякденності розглядається в контексті досліджень світових авторитетів – швейцарського історика культури Я. Буркгардта, німецького художника та історика культури Г. Вейса, англійського етнографа, антрополога і соціолога Е. Тайлора, голландського філософа та історика Й. Гейзинги, німецьких вчених О. Шпенглера, З. Фрейда.

Дослідниця звертає увагу й на праці вчених пострадянського періоду: російських – Т. Георгієвої, Є. Дукова, Т. Зайцевої, О. Коляструк, В. Лелеко, М.

Лукова, Б. Маркова, С. Махліної, С. Екштута та українських – праці С. Тишка і С. Мамаєва, Г. Куколь, дослідження А. Гадецької, В. Бодіної-Дячок, що виправдано метою дослідження.

Зокрема, посилаючись на дослідження А. Гадецької, п. Павелко К.О. вказує на певну сформовану закономірність у сучасних музикознавчих дослідженнях при зверненні до поняття повсякденної культури.

Здійснивши науковий аналіз цих праць, дисертантка наголошує, що «використання мікроісторичної методології, а також залучення наявних сьогодні напрацювань у сфері вивчення культури повсякденності дають можливість на якісно новому рівні досліджувати окремий період у житті композитора, найоб'єктивніше інтерпретувати значення польської повсякденності в його творчій біографії» (стор.46).

Досить переконливо, посилаючись на роботи російських дослідників, п. Павелко К.О. доводить ефективність використання в роботі методу культурологічного коментаря, який, на її думку, допомагає уникнути помилкового тлумачення інформації, робить можливим розгляд мемуарів і епістолярної спадщини в широкому історичному і культурному контекстах.

Безперечно, важливим для культурології є формулювання дисертанткою поняття «**Культурологічний коментар»:** «це певний спосіб дослідження і осягнення тексту, який передбачає розгляд його в широкому культурно-історичному контексті, ретельний аналіз і всебічне вивчення наявної у джерелі інформації, відновлення втраченого з часом значення фактів, подій, вчинків, які прямо або опосередковано згадуються в коментованому творі» (стор.52).

Таким чином, у першому розділі п. Павелко К.О. створює наукове підґрунтя для доведення конструктивності своєї позиції щодо ефективності зазначеної методології в об'єктивному висвітленні різних аспектів творчості М.І. Глінки.

У другому розділі, покладаючись на біографічний метод реконструкції життєвого і творчого шляху композитора, дисертантка аргументує свою тезу щодо впливу польського коріння М. Глінки й польської культури на його

творчість, їх значення як невіддільної і перманентної складової творчої біографії композитора, простежує динаміку професійних орієнтирів М.І. Глінки через виявлення ролі польського соціокультурного середовища у становленні його мистецької особистості.

Влучно і науково виправдано дискурс теорій і концепцій дисертантка часто перемежовує прикладами з літературних текстів, фактами з біографії композитора, його родини, що не вступає в конфлікт з сутністю наукової праці.

Павелко К.О., розглядаючи питання польського коріння М.І. Глінки, побіжно висвітлює й тему експансивної політики Російської імперії щодо культур народів захоплених нею територій (у цьому випадку – польських), актуалізуючи їх у викликах сьогодення української історії.

Посилаючись на наукові роботи дослідниці історії польської культури І. Свирид, п. Павелко К.О. зазначає: «Слід відзначити, що з моменту приєднання Царства Польського до Російської імперії й до середини XIX століття зовнішній вигляд Варшави значно змінився, <….> в тому, що це місто в середині XIX століття справляло не найсприятливіше враження, «були “винні” не так очі російських мандрівників, як імперська політика, що перетворила польську столицю в пересічне губернське місто» [181]» (стор. 78-79). Дослідниця, таким чином, розкриває «таємниці історії» Росії, коли «поступово польські звичаї та обряди пішли в минуле: «У тих самих Глінок не було сумніву в тому, що вони – росіяни» (стор.67).

Разом з тим, п. Павелко К.О. реконструює шляхи взаємовпливу європейських культур з огляду на творчі контакти М.І. Глінки з поетом А. Міцкевичем, піаністкою М. Шимановською, композитором, піаністом і диригентом В. Кажинським, знаменитим польським скрипалем, композитором і педагогом К. Ліпінським – збирачем польських і українських народних пісень та іншими відомими діячами культури того часу.

У розділі дисертантка відтворює хронологію поїздок М.І. Глінки до Польщі, та неодноразово зазначає, що «Уважно читаючи «Записки» і листи М. Глінки, можна помітити особливе ставлення композитора до Польщі. Візит у

Варшаву – це можливість для нього, без особливих на те витрат, не виїжджаючи за межі Російської імперії, розвіятися і втекти від метушні, що оточувала його в Петербурзі» і далі: «композитор здебільшого шукав у Варшаві усамітнення» (стор. 107).

У цьому аспекті важливим є висновок дисертантки, що «час, проведений М. Глінкою у Варшаві, був дуже плідним» (стор.81). Як зазначає п. Павелко К.О. на сторінках дисертації, М.І.Глінка написав в польський період багато творів. Це перша оркестрова редакція «Ночі в Мадриді», романси «Слышу ли голос твой» на слова М. Лермонтова, «Заздравный кубок» на слова О. Пушкіна, «Rozmowa» на слова А.Міцкевича, «Песню Маргариты» із «Фауста» Й. Ґете і симфонічна фантазія на дві російські теми «Камаринська» та інші (стор.81 та стор.162-163).

Але до цього напрошується й інший висновок щодо творчої сутності М.І. Глінки, яка потребувала такого цивілізаційного оточення, яке забезпечував польський уклад життя і яке він отримував за неформальним кордоном Російської імперії.

Без сумніву, дослідницьким успіхом є підрозділ 2.4, в якому дисертантка сумлінно опрацювала польську періодику 40-50-х років XIX століття, коли в ній висвітлювалася діяльність М.І. Глінки, що для нас важливо з точки зору об'єктивного висвітлення біографії композитора.

Вагомим науковим доробком є те, що до наукового обігу дисертантка ввела «… назви та місцерозташування вулиць, на яких композитор орендував квартири», уточнила «їхні дійсні координати», визначила «інші локації, де М.І. Глінка бував», позначила «пам'ятки, які він міг бачити» (стор.121). Звернення дисертантки до реконструкції переліку вулиць Варшави, інших архітектурних ансамблів і місць де перебував або міг перебувати М.І. Глінка, несе емоційну складову в створенні нашої уяви щодо культурних реалій Росії і Польщі.

Таким чином, дисертантка приходить до висновку, що «мазурки, полонези, «польський» акт з опери «Життя за царя», романси на слова видатного польського поета А. Міцкевича займають чільне місце в музичній спадщині

композитора», а «польська культура – важлива і невіддільна складова творчого шляху М. Глінки» (стор. 120).

Насичений фактами та іменами третій розділ дисертації, без сумніву, є ексклюзивним науковим доробком дисертантки і розширює наше уявлення щодо особистості М.І. Глінки-митця.

У третьому розділі дисертації «М. Глінка в культурному середовищі Варшави у 1848–1851 роках. Вплив кола спілкування й особистих вражень композитора на жанрову природу та образно-емоційний зміст романсів, створених у Польщі» дисертантка намагається розкрити шляхи самоусвідомлення і самоствердження митця в художніх пошуках та моментах реалізації свого творчого потенціалу в діалозі культур. Результатом наукової праці дослідниці стали упорядковані та введені до культурологічного обігу біографічні та історичні факти з життя М.І. Глінки в інтерпретації близьких до нього сучасників.

Будуючи доказову базу для розкриття своєї концепції щодо взаємозв'язку впливу культурного оточення, повсякдення на формування особистості митця та рефлексії культурного розвитку як результат діяльності творчої особистості, шукаючи фактологічні докази щодо впливу польського повсякдення на творчість композитора, дисертантка репрезентує тогочасну картину одного з осередків європейського культурного простору, складену зі спогадів діячів мистецтва і культури.

Екстраполяція цих контактів на творчу спадщину композитора виглядає можливо й дещо штучно, але музикознавчий аналіз деяких його творів у розділі 3.3 «Твори М. Глінки, написані в Польщі. Вплив варшавської повсякденності на творчий процес композитора» певною мірою компенсує цей недолік.

Найважливішим здобутком автора дисертації, свідомим чи несвідомим, є дослідження шляхів взаємопроникнення та інтеграції різних культур через творчу діяльність геніального композитора – М.І. Глінки.

У загальних висновках, що збігаються із поставленими завданнями, п. Павелко К.О. викладено основні результати дисертаційного дослідження, а головне – виявлено можливості застосування мікроісторичного аналізу як

універсального наукового методу, обґрунтовано його використання **в галузі музичної культурології**. Як перспективна дослідниця Павелко К.О. окреслила й перспективи подальших наукових розробок.

Робота в цілому складається з термінологічно виваженого наукового тексту і сприяє цілісності викладення дисертаційного матеріалу.

Разом з тим, слід зауважити на деякі моменти щодо тексту дисертації.

На жаль, дисертант часто керується власними припущеннями, не маючи інших форм доказу або переконливих аргументів, що мають вирішальне значення для визначення обґрунтованості емпіричних висновків.

У роботі багато припущень, які не приводять до наукових висновків: «міг споглядати» (стор.3), «без сумніву, відвідав» (стор.97), «Можна також припустити» (стор.98), «…приємні спогади могли бути для М. Глінки стимулом до прогулянки в одному з найкрасивіших парків Європи – Королівських Лазєнках» (стор. 99), «М. Глінка тричі змінював місце проживання. Припускаємо, що це могло бути пов'язано з душевним станом композитора або ж його матеріальним становищем» (стор.99), «Найімовірніше, постійно змінювати обстановку М. Глінку змушували апатія та хандра» (стор.100) тощо.

І це цілком зрозуміло, оскільки мотиви творчості важко довести, а сам композитор про це не згадував, як виходить з тексту дисертації.

Тому дискусійним є й положення дисертантки щодо безпосереднього впливу деяких викладених в тексті подій на плідність творчого спадку композитора у цей період.

Змістовна насиченість і значущість актуалізованих у роботі проблем спонукає до роздумів і бажання уточнити ряд запитань до автора:

1. У розділі 2.2 Ви зазначаєте, що «польський період» у М.І.Глінки «у творчому плані один з найпродуктивніших».

Повсякденність інших періодів життя композитора менше або більше впливала на мотивацію і творчу активність М.І.Глінки як художника? Чи позначився цей період на кількісних показниках написаних творів, їх масштабах,

еволюції художнього мислення і концептуальних підходах у творчості композитора в порівнянні з іншими періодами?

2. На сторінці 51 Ви зауважуєте на необхідності «визначення принципу культурологічного коментаря», на сторінці 52 визначаєте культурологічний коментар як «спосіб дослідження» і пишете на цій же сторінці зауважуєте про «особливості використання принципу культурологічного коментування», а на сторінці 56 вказуєте про «використання методу культурологічного коментаря».

Таким чином, «культурологічний коментар» у дослідженні є «принципом», «методом» чи «способом» наукового дослідження, дайте термінологічне роз'яснення.

3. На сторінках 48, 56 Вами декларується теза про «правильне розуміння/тлумачення» певних текстів, подій тощо. Що для Вас є «правильним», а що є «неправильним» у дослідницькій роботі науковця?

Аргументуючи загальну високу оцінку дисертації п. Павелко К.О. зазначимо, що всі шість позицій новизни, винесені на захист, здобули відповідне теоретичне осмислення й переконливе обґрунтування в тексті дисертації. Представлене дослідження імпонує ретельністю опрацювання відібраного матеріалу, багатством коментарів і узагальнень, сміливістю у постановці та аналізі найактуальніших проблем сучасної культурології.

На наше переконання, робота п. Павелко К.О. є ґрунтовним і цінним для сучасної культурологічної думки дослідженням, а дослідниця глибоко і аргументовано презентує науково-теоретичний матеріал рівня кандидатської дисертації.

Наведена в дисертації апробація результатів дослідження здобувача свідчить, що всі винесені на захист положення та висновки дисертаційного дослідження одержані самостійно. Виконана робота є завершеним дослідженням, основні положення якого з достатньою повнотою відображені в опублікованих тезах доповідей, статтях у фахових виданнях.

Основні положення дисертації викладено у 8 одноосібних публікаціях, з яких 7 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – в науковому

періодичному виданні іншої держави (Польща), включеному до міжнародних наукометричних баз даних.

Таким чином, дисертаційне дослідження Павелко Катерини Олексіївни **«Культура повсякдення та художнє життя Польщі у творчій біографії М.І.Глінки»** повною мірою відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата культурології (доктор Phd) за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія), а її автор – Павелко Катерина Олексіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія).

Офіційний опонент:
доктор культурології,
професор,
директор КССМШ ім. М. В. Лисенка **С. М. Волков**

м. Київ * Україна * Міністерство культури, молоді та спорту України
КИЇВСЬКА СЕРЕДНЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНА МУЗИЧНА ШКОЛА-ІНТЕРНАТ ІМЕНІ М.В. ЛИСЕНКА
Ідентифікаційний код 02214219